

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ РЕФОРМУВАННІ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СИСТЕМИ

Ларченко М. О.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри політології, права та філософії

Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

м. Ніжин, Чернігівська область, Україна

Основною метою реформи пенітенціарної системи, що наразі триває є: створення гуманістичної системи виконання кримінальних покарань, що гарантуватиме безпеку суспільства та забезпечуватиме соціальне зцілення людини [1].

Важливою складовою реформи є інформаційно-технічні процеси в виправних установах, а також використання комп'ютерних технологій у процесі забезпечення досягнення покаранням своєї мети. Зокрема, у цьому напрямку вже впроваджено:

– пілотний проект та розширено тестову експлуатацію Єдиного реєстру засуджених та осіб, узятих під варту, на Київській СІЗО та структурні підрозділи філій Державної установи «Центр пробації»;

– засудженим надано дозвіл на використання планшетного комп'ютера для забезпечення права засуджених на листування, подання онлайн-звернень та доступ до суспільно значимої інформації, що сприяє розвитку та ресоціалізації засуджених;

– створено центри відеомоніторингу в усіх міжрегіональних управліннях та в кожній установі (для своєчасного виявлення і попередження порушень режиму з боку засуджених та підвищення ефективності виконання службових завдань персоналом установ) [2].

У межах реформи пенітенціарної системи Міністерство юстиції передбачає також забезпечення функціонування прозорих та ефективних механізмів запобігання катуванню та жорсткому поведінню в місцях позбавлення волі та попереднього ув'язнення. Для забезпечення даного заходу планується удосконалити систему внутрішнього контролю, укомплектувати персонал установ виконання покарань та слідчих ізоляторів GPS-трекерами та нагрудними відеореєстраторами для фіксації усіх випадків тілесних ушкоджень засуджених та ув'язнених.

Такий захід є ефективним, бо ці прилади призначені для визначення місцезнаходження людини за допомогою навігаційних супутників та передачі цих даних на сервер. Необхідною умовою GPS-трекерів, використовуваних у системі виправних закладів є наявність функціональної кнопки SOS, що дозволяє передавати на сервер сигналу про її

натиснення. Також прилад повинен мати голосовий канал для зв'язку з одним або декількома абонентами, для прослуховування ситуації та прийому вхідних викликів.

До складу програмно-апаратного комплексу системи входять персональні трекери, сервер зі спеціальним програмним забезпеченням та пристрої кінцевих користувачів – ПК або телефони, які здатні реалізовувати спеціальне програмне забезпечення та мають вихід в інтернет. Також до комплексу входять навігаційні супутники системи GPS, мережа сотового зв'язку GSM. Таким чином необхідними умовами функціонування системи є: можливість для трекерів приймати сигнали навігаційних супутників GPS; покриття сотовим зв'язком системи GSM (Groupe Spécial Mobile – глобальний стандарт цифрового мобільного сотового зв'язку); вихід в мережу Інтернет.

Ще одним напрямком є забезпечення розбудови IT-інфраструктури та цифровізації пенітенціарної системи, що передбачає удосконалення та наповнення Єдиного реєстру засуджених та осіб, узятих під варту, є впровадження електронного моніторингу в пробації з метою створення єдиної бази даних інформації про засуджених та ув'язнених.

Очікуваним результатом є створення єдиної бази даних інформації про засуджених та ув'язнених, а також збільшення кількості суб'єктів пробації, до яких застосовано електронний моніторинг, забезпечення ефективного контролю за правопорушниками без ізоляції від суспільства.

Так згідно з п. 7 ч. 1 ст. 18 Закону України «Про державну кримінально-виконавчу службу України», посадові та службові особи органів і установ виконання покарань, слідчих ізоляторів зобов'язані проводити реєстрацію засуджених і осіб, узятих під варту, їх фотографування, звукозапис, кіно– і відеозйомку та дактилоскопію [3].

Єдина база даних інформації про засуджених та ув'язнених крім іншого дозволить вирішити ряд криміналістичних проблем та просунуться у реалізації принципу невідворотності кримінальної відповідальності замість концепції підвищення суворості покарання як інструменту запобігання злочинності.

Ключовим кримінологічним моментом опанування цифрових технологій вбачається впровадження автоматизованої системи оцінки ризиків вчинення особою повторного злочину та ризиків порушення обов'язків у межах запобіжного заходу або умовно-дострокового звільнення.

Автори реформи справедливо вважають, що запровадження такої системи забезпечить прозорість та незалежність (мінімізація корупційної складової) при застосуванні запобіжного заходу, умовно-дострокового звільнення від відбування покарання за допомогою автоматизованої

обробки даних та прогнозування/попередження вчинення нових злочинів.

Варто зазначити, що впровадження автоматизованої системи оцінки ризиків вчинення особою повторного злочину передбачає використання ефективного алгоритму прогнозування поведінки засудженого після звільнення з установи пенітенціарної системи. Зокрема, такий алгоритм розміщено в монографічному дослідженні автора [4, с. 128-142, 208-218, 247-262] (використано методи часових рядів, індивідуальне прогнозування кримінальної протиправної поведінки за допомогою штучних нейронних мереж тощо). Пропонований підхід дозволяє: по-перше, встановити часовий проміжок найбільшої кримінальної активності особи; по-друге, на основі психологічного стану, соціально-демографічних та деяких інших характеристик обрахувати ймовірність вчинення особою нового кримінального правопорушення.

Крім вищезазначеного також варто наголосити, що цифровізація пенітенціарної системи має забезпечити впровадження можливостей реального отримання освіти (онлайн або змішана форма навчання).

При цьому надання можливості засудженим користуватись пристроями з виходом в мережу Інтернет має обов'язково супроводжуватись встановленням системи мережевого захисту (IDS (Intrusion Detection System) – система виявлення атак (вторгнень)), що значною мірою дозволяє запобігти використанню мережі для вчинення кримінальних правопорушень у кіберпросторі.

Література:

1. Концепція реформування (розвитку) пенітенціарної системи України. Схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 р. № 654-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/654-2017-%D1%80#Text>
2. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. Головна. Діяльність. Реформи. верховенство права та боротьба з корупцією. Реформування пенітенціарної системи України. URL: <http://surl.li/ailey>
3. Про державну кримінально-виконавчу службу України. Закон України від 23 червня 2005 року № 2713-IV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15#Text>
4. Ларченко М.О. Кримінологічне моделювання та прогнозування злочинної поведінки: монографія. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2019. 357 с.